ئاڤێستا (6)

گاتاکان، زەند، پازەند

بابان سەقزی

ئاڤێستای ئیمڕۆ لە دوو بەش پێك هاتووە. بەشی یەکەم «گاتاکان» کە سروودەکانی خودی زەردەشتە و بە ئاڤێستای کۆن دەناسرێت. بەشی دووهەم ئاڤێستای نوێیە کە گوایە شاگردانی زەردەشت یان کەسانی دی لە دوای زەردەشتەوە تا کۆتایی ئیمپراتۆری ساسانی و پێش هاتنی سوپای ئیسلام بۆ کوردستان و ناوچە نووسیوویانە. ئەو بەشەی کە من خۆمم پێوە خەریك کردووە، بەشە کۆنەکەیەتی کە بە گاتاکان بە ناوبانگە. گاتاکانی زەردەشت بریتین لە 17 هات (بەش، فێل) . ئەم 17 بەشە خۆی لە 238 «سروود یا هۆرە» پێك هاتووە. هات بە ئاڤێستایی بە مانای کەرت، بەش و لەت هاتووە. هاتەکان ئەو هەڵبەست و هۆرە و سرووشانەن کە بۆ زەردەشت خۆی هۆنراوەتەوە. هاتەکانیش خۆیان لە 896 ڕستە یا دێڕ درووست بوون کە ئەوانیش بە گشتی لە 5560 واژە چێ بوون.

هاتەکان دابەش کراون بە 5 بەش:

1- «ئەهنوەگاتا» لە هاتی 28 دەست پێ دەکات و تا هاتی 34 کوتایی پێ دێت، لە 7 سروود پێك هاتووە کە بە «یەشتگاهان» دەناسرێت.

2- «ئەشتوەدگاتا» لە چوار سروود پێك هاتووە و لە هاتی 43 دەست پێ دەکات تا هاتی 46 کۆتایی پێ دێت.

3- «سپەنتومەگاتا» لە چوار سروود دروست بووە و لە هاتی 47 دەست پێ دەکات تا هاتی 50.

4- «سپەنتومەگاتا»

5- «وەهێشتوئایشتگاتا» هەر کام لەم سروودانە لە یەك هات دروست بوون کە بە هاتی 51 و هاتی 53 بە ناوبانگن.

بەلاّم ئاڤێستای نوێ: سەرەتا دەبێت واتەی «زەند و پازەند»ی ئاڤێستا بزانین. گاتاکان سروودی زەردەشتە و بە درێژایی تەمەنی، هەوراز و نشێوی فرەی بە خۆیەوە دیوە. بە هۆی گۆڕانی زمان لە مەودای هەزاران ساڵدا و پەژراندنی ئایینی بەهدینی لە لایەن برێك خەڵك کە شارەزای زمانی کوردی نەبوون و شێوەزاریان جیاواز بووە لەگەڵ زمانی ئاڤێستادا، بۆیە دوچاری گیروگرفت بوون لە تێگەیشتنی قووڵی واتەکانی ئاڤێستا. لە سەرەتا پیرانی ئایینی بەهدینی بۆ ئاڤێستا «زەند»یان نووسی، لە ڕاستییدا ئەم زەندە یارمەتیدەری ئەو کەسانە بوو کە لە زمانی ئاڤێستا تێنەدەگەیشتن. «زەند» خۆی وشەیەکی کۆنی هەورامییە بە واتەی شیروڤە و ڕاڤەکردن، (، ڕاڤە، شیروڤە، شیکردنەوە، لێکۆڵینەوە، "تفسیر، شرح") و لە چاوگی وشەی «زان» وەرگیراوە و ئێستا لە زمانی کوردیدا ماوە (زانا، زانست، زانین) ، خودی واژەی زەند لە ئاڤێستا بە شێوەی «زانتی» (34) بە مانای «زانین و ناسین» هاتووە، ئەم واژەیە لە لای لێکۆڵینەرانی زمان بە واژەیەکی میدیایی دەناسرێت و بە چاوگی وشەگەلی ئێستای زمانی کوردی وەك: «زانا، زانین و زانست» دەزانرێت. «پازەند»یش لە دوای ساڵانی زۆر بۆ شیرۆڤە و ڕاڤەکردنی «زەند» نووسراوە. جا هەموو ئەم زەند و پازەندانە ئێستاکە بە «ئاڤێستای نوێ» دەناسرێت. باوەڕ وایە کە پاشماوەی ئاڤێستای ئیمڕۆ بە کۆن و نوێیەوە، یەك لە چواری ئاڤێستای پێش هێرشی عەرەبی موسڵمانە. زۆر پێویستە ئەم خاڵە دەستنیشان بکەم کە برێك لە ناوەرۆکی ئاڤێستای نوێ، لەتەك ناخ و ئامانجی گاتاکان و ڕەوشت و فەلسەفەی زەردەشت یەك ناکەوێت و دژی ڕێبازی هۆرەکانی زەردەشتە، کە ئەمە خۆی باسێکە تایبەتە. دۆزینەوە دەقی ڕاستەقینەی ئاڤێستا کارێکی سەختە و لە هەمان کاتیشدا دەبێت بە شێوەیەکی زانستی بکرێت. هێندێك هەل و مەرجی گرینگ بۆ ئەنجامی ئەم کارە پێویستە، کە ئەوەش پەیوەندی ڕاستەخۆی بە هەبوونی دەوڵەت و سازی کوردی هەیە، بەلاّم تا ئەو کاتە دەتوانین بە بەشی گاثاکانی ئاڤێستای کۆن، دڵنیا ببین.

وەرگێڕان و ناساندنی پەرتووکێکی کۆن وەك ئاڤێستا لەم بارودۆخەدا، کارێکی سەخت و دژوار و مەزنە، بۆیە هەڵە و چەوتکردنی تێدا ئاساییە. دەبێت چەندەها جار وەربگێڕێتەوە و دەیان جار ڕاڤە و لێکۆڵینەوەی لێ بکرێت، لە هەموو گۆشە و دیدەنیگا و بیر و بۆچونەکان بخرێتە ژێر مشتومڕ و گفتوگۆکردن تا سەرئەنجام هەوێن و دەروونی ڕاستەقینەی ڕوون و ئاشکرا ببێتەوە.

زەند ڕاڤە، شیروڤە، شیکردنەوە، لێکۆڵینەوە، (تفسیر)

kurdavesta@msn. com
www. kurdavesta. tk